

ad plenum timorem Domini, assume sanum et tutum consilium animæ vestræ; ne, quod Deus avertat, contingat vobis, sicut præfatis regibus contigisse dolemus. Sunt enim casus vitæ humanæ innumeri, innumerabilia mortium genera. *Et horrendum est incidere in manus Dei viventis (Heb. x. 31).* Igitur mutilate vitam, corrigite mores, appropinquate Deo per veram pœnitentiam et conversionem perfectam. Quam videlicet pœnitentiam, vel conversionem, nec faciliori, ut credimus, nec certiori via potestis apprehendere, quam, quod multum volumus et optamus, monachica professione. Ecce principes apo-

stolorum, iudices imperatorum et regum, et orbis, beatus Petrus et Paulus, privati sunt recipere vos in domum suam hanc, quam Patres nostri asylum pœnitentium nominaverunt. Et nos parati sumus vos ut regem habere, ut regem tractare, ut regi servire, et pro vobis regi regum devotius supplicare, ut vos propter se ex rege monachum, ex monacho in regem per se restituat; non jam in brevissimo atque pauperculo terræ angulo, tempore modico dominantem, sed in amplissima ac felicissima cœli latitudine secum sine fine regnantem Amen.

EPISTOLÆ DIVERSORUM AD S. HUGONEM.

S. PETRI DAMIANI.

(*Vide Patrologiæ tom. CXLIV.*)

II.

S. GREGORII PAPÆ.

Vide Patrologiæ tom. CXLVIII, Registrum lib. I, ep. 14, 62; l. II, ep. 49; l. V, ep. 21; l. VII, ep. 17, 35; l. VIII, ep. 2.)

III.

URBANI II PAPÆ.

(*Vide Patrologiæ tom. CLI.*)

IV.

GOTFRIDI ABBATIS VINDOCINENSIS.

(*Vide tomum CLVII.*)

V.

PASCHALIS II PAPÆ.

(*Vide infra ad an. 1118.*)

VI.

HENRICI IMPERATORIS COGNOMENTO NIGRI.

Gratias habet Hugoni de restituta ejus orationibus sanitate. Rogat abbatem ut e sacro fonte filium suscipiat.

[*Spicil. ubi supra, p. 396.*]

HENRICUS, Dei gratia Romanorum imperator Augustus, HUGONI, venerabili abbati Cluniacensi, gratiam et salutem.

Visis sanctitatis tuæ litteris, admodum gavisi sumus. Tuas tanto libentius suscepimus, quanto ferventiori studio divinæ contemplationi te inhæerere novimus. In quibus quoniam te dixisti nimium exultasse de reddita nobis sanitate, de concessa cœlitus filii adoptione, gratæ pœternitati tuæ referimus, grates ex intimo corde persolvimus. Id etiam, non tam summo opere mandamus quam humiliter deposcimus, ut tua apud clementissimum Dominum nostrum jugiter non desit oratio, pro reipublicæ commodo, pro totius regni honore, pro nostra nostrorumque salute, ut divinities nobis collata prosperitas, Ecclesiarum et populi totius pax possit esse et tranquillitas. Quis enim sapiens tuam orationem,

B tuorumque non exoptet? Quis insolubili charitatis vinculo retinere non ambiget? quorum oratio tanto purior, quanto ab actibus sæculi remotior, tanto dignior, quanto divinis conspectibus exstat propinquior. Quod autem te pro longinquitate itineris negasti potuisse venire, sicut jussimus, quantum gratanter tuum suscepissemus adventum, eo ignoscimus tenore ut in Pascha ad nos Coloniam venias, si est fieri possibile, quatenus, si audemus dicere, eundem puerum de quo ita lætatus es de sacro fonte susciperes, et spiritalis pater tuæ benedicti omni munere signares, sicque simul expiati fermento delictorum Paschali solemnitate mereamur perfui azymis cœlestis gloriæ.

VII.

C IMPERATRICES AGNETIS, HENRICI NIGRI UXORIS.

Orat ut pro defuncto imperatore preces Deo offerat.

[*Spicil. ibid. p. 397.*]

Dilectissimo Patri et omni acceptione digno HUGONI abbati..... quæque modo Deo jubente fit, salutem et devotum obsequium.

Quia in luctum versa est cithara mea, pro gaudio gemitum, pro exultatione, quam litteræ vestræ fecerant, refero lamentabile planctum. Cor tamen mœiore labidum refugit ex toto referre. Quapropter et quia velox fama malorum, ut credo, meum vobis dolorem nuntiavit, precor ut dominum meum, quem diutius in carne servare noluitis, saltem oratione cum vestro conventu defunctum Deo commendatis, filiumque vestrum diu sibi hæredem fore ac Deo dignum obtineatis, et turbas si quæ contra eum in vestris vicinis partibus regni sui oriuntur, etiam consilio sedare studeatis. Vale, Pater.

VIII.

HENRICI IV IMPERATORIS PRÆCEDENTIUM FILII.

Abbatem precatur, ut illum invisit, quo pacem inire possit cum summo pontifice.

[*Spicil. ubi supra, p. 397.*]

HENRICUS, Dei gratia Romanorum imperator, Augustus, HUGONI reverendo abbati, quod filius Patri.

Diu est, domne ac Pater, quod infirmum vestrum sicut solebatis non visitastis, et quod adhortationum et consolationum fomentis contritum vestrum non curastis. Sed proinde pietati vestræ non æstimamus derogandum, sed totum iniquitatibus nostris imputandum, quia fortasse Spiritus Domini prohibuit, ne propter infructuosam arborem sanctitas vestra fatigari debuerit. Verum quoniam tempus est omni rei sub cœlo, et sicut tempus est iræ Domini, ita et misericordiæ ejus; quam vicissitudinem sæpius in Israelitico populo animadvertere possumus, qui peccans a Domino puniebatur, pœnitens dignus venia judicabatur, sicut plane factum est quando a Nabuchodonosor regi Jerusalem destructi sunt, templum Domini dirutum, populus captivus ductus est, quando filia Sion sedit per septuaginta annos sine rege, sine sacerdote, sine sacrificio. Sed rursus quando cœli distillaverunt misericordiam Dei, sub Cyro rege Persarum laxata est captivitas, rediit populus, Jerusalem reædificata, templum reparatum, et cæremoniarum ritus ex integro est restitutus. Si ergo, sicut Apostolus loquitur, *hæc omnia in figura contingebant illis*, nos qui similem in destructione ecclesiasticæ religionis, Domini diu sustinuimus iram, quare in reparatione ejusdem religionis similem non speremus misericordiam? Hoc itaque exemplo animati notum facimus serenitati vestræ quod, pro reparatione ecclesiarum, quæ nostris temporibus nostris peccatis, heu! corruerunt, omnibus modis, prout Deus vires dederit, volumus laborare et sanis consiliis omnium bonorum amodo acquiescere, si quomodo valeamus dispersa colligere, et liantia cuneo schismatis, unionis glutino coadunare, atque ruinam Ecclesiæ, quæ per nos facta est, pacis et justitiæ insauratione recompensare.

Præterea significamus vobis quod, si Deo propitio regnum et sacerdotium in unum recolligere poterimus, post confirmatam pacem, in Jerusalem disponimus, et videre sanctam terram in qua Dominus noster in carne visus est, et cum hominibus conversatus est: ipso propitio valde desideramus, ut ibi expressius eum adoremus, ubi eum alapas, sputa, flagella, crucem, mortem, sepulturam, passum esse pro nobis cognovimus. Hæc autem omnia propterea sanctitati vestræ indicamus, ut enixius pro nobis oretis, et nos Deo cum sancto collegio fratrum vestrorum attentius commendetis, ut ipse qui nos bonæ voluntatis prævenit misericordia, ad fructuosum effectum nostra dirigere dignetur opera.

IX.

HENRICI IMPERATORIS PRÆDICTORUM FII II.

Conqueritur de filio quod in illum insurrexerit.

HENRICUS, Dei gratia Romanorum imperator, Augustus, charissimo atque dilectissimo Patri HIGONI, et universis sanctis fratribus Cluniacensis cœnobii, dulcem filii affectum, ac devotum fratris, imo servi obsequium.

A Quia tuam semper pietatem et paternam erga nos sollicitudinem benigne experti sumus, ita ut de multis sæpe periculis tuis sanctis orationibus credamus nos liberatos, idcirco, Pater charissime, ad te post Deum quasi ad singulare refugium necessitatis nostræ recurrimus, et, ut apud te saltem miseriarum nostrarum solatium inveniamus, humiliter exposcimus. Et utinam nobis contingeret faciem tuam angelicam corporaliter videre, ut tuis affusis genibus caput nostrum, quod de fonte salutari suscepisti, in sinum sanctitatis tue familiariter possemus reclinare, ibique peccata nostra desendo multitudinem tribulationum nostrarum per ordinem enarrare! Sed quia talem nobis consolationem invident non solum longa terrarum interjecta spatia, B sed etiã mira sævientium inimicorum odia, tuam paternitatem omni devotione obsecramus, quatenus nostræ humilitatis litteras nihil falsitatis aut simulationis, Deo teste, continentes, non dedigneris suscipere, et attente et misericorditer intelligere, monstrum inauditæ traditionis nostræ. Quam quidem ut magis mirandum sit, non tam domestica vel inimica manus (nam *si is qui oderat me super me magna locutus fuisset, abscondissem me forsitan ab eo*) quam etiam filius uteri nostri unice nobis dilectus, impie, inhumane, et indigne in nos exercuit, ita ut non absque dolore vel ingenti admiratione possimus clamare ad Deum voce illa Psalmistæ regis, a facie non dissimilis filii fugientis: *Domne, quid multiplicati sunt qui tribulant me?*

C Scire enim te credimus, quia audisse non dubitamus, quanta affectione, et intima cordis dilectione, contra voluntatem multorum, eundem filium nostrum exaltavimus usque ad regni solium, qui in ipsa electione sua nobis inavit Moguntia vitam et salutem personæ nostræ; et quod de regno et omni honore nostro, et de omnibus quæ habebamus, vel habituri eramus, nullomo lo se intronitteret, me vivente, contra voluntatem et præceptum nostrum. Ideo quoque super crucem et Dominicum clavum cum lancea, coram omnibus principibus, nobis juravit, cum intronizatus fuisset Aquis. Verum his omnibus posthabitis et oblivioni traditis, consilio perfidorum, et perjuratorum mortaliumque inimicorum nostrorum ita a nobis separatus est ut, omnimode nos D persequi tam in rebus quam in persona cupiens, nos privare regno et vita ab ea hora semper intenderet. Cæpit enim castra nostra obsidere, et prædia nostra usurpare, quotquot potuit, tam de familia quam et alios sibi contra nos sacramento alligavit. Proh dolor! cum de die in diem expectarem, ut tactus dolore cordis intrinsecus humiliatus resipisceret, magis ac magis furore perfidiæ accensus, nihili pendens Dei timorem et paternam reverentiam, non dubitavit nos de civitate in civitatem persequi, et omnia nostra pro posse invadere.

Sic venimus Coloniam. Proinde cum ipse in proxima Nativitate Domini disposuisset colloquium apud Moguntiam, congregatis fidelibus nostris expugnans

illuc ascendere. Quo audito, occurrit nobis o' viam A in locum qui dicitur Confluentia; ibi cum nihil vi contra nos posset agere cœpit laborare astutia, dolo et omni arte. Misit namque nobis nuntios suos ut secum loqueremur; nos autem, accepto consilio nostriorum fidelium, annuimus. Postquam vero illuc convenimus, statim procidens ad pedes ejus cœpimus pro solo Deo et anima sua affectuosissime rogare, ut vellet jam cessare ab inhumana patris persecutione. Ille autem econtra sub specie et velamine pacis et conventionis, provolutus ad pedes nostros lacrymando rogabat et obsecrabat nos, ut fidei et animæ suæ nos committente, que... (143) nostrum et caro nostra erat, non dubitaremus cum eo ad præfatum colloquium... Moguntiam, illuc nos ipse duceret omni certitudine securitatis, et cum B principibus, quanto fidelibus posset, de honore nostro sollicite tractaret, et inde nos, peracto negotio vel infecto, ad locum quem vellemus securissime reduceret. His omnibus auditis et intellectis, collaudantibus nostris, commisimus nos fidei et animæ ejus, dicentes: Committimus nos animæ tuæ sub ea fide qua Deus voluit filiam diligere patrem. Ille vero data dextra sub eadem fide salutis et honoris nostri nos securos reddidit. Hac igitur fiducia nihil dubitantes, remisimus nostros ut ad præfatum colloquium redirent; mandando etiam ceteris fidelibus nostris ut ibidem nostris occurrerent, et sic cum illo profecti sumus.

Cum autem essemus in media via, nuntiatum est nobis privatim quod traderemur. Hoc cum ipse C sciret nobis relatam esse, cœpit jurare et detestari nullomodo esse verum, recipiens nos iterum sub præfata fide. Deinde in sequenti die circa noctem pervenimus in locum qui dicitur Binga. Mane autem facto circumvenit nos armorum strepita, et omnigenie terroris, dicens se nos nolle ducere Moguntiam, sed ad castrum quoddam. Cum igitur provolveremur ad pedes tam suos quam aliorum, ut, secundum fidem datam, nos duceret Moguntiam, vel nos dimitteret liberos abire, redituros in termino quem disponderet omni certitudine securitatis, responsum est nobis quod nihil aliud liceret nobis facere quam ad præfatum castellum ire. Quid plura? Contra omnem voluntatem nostram captivos nos D duxerunt, ibique, reclusi arctissima custodia, traditi sumus mortalibus nostris inimicis, exclusis omnibus nostris præter tres laicos, nec etiam relictus est nobis sacerdos, cum de vita nostra desperaremus, a quo possemus corpus et sanguinem Domini pro viatico accipere, et cui possemus peccatorum nostrorum confessionem facere. Ubi etiam afflicti sumus fame et siti, et omni genere contumeliæ et terroris, usque ad ipsum articulum mortis, ita ut certissimum nobis esset nos ulterius non posse vivere, quantum in ipso erat, nisi voluntas ejus satisfaceremus. Interea mandatum est nobis

quod liberationis nostræ nullum esset consilium nisi ex emplo daretur et crux et lancea, cæteraque regalia insignia. Cum ergo indubitanter intellevimus nos nullatenus aliter quam hoc modo liberari posse, mandavimus illis qui erant in castello ubi regalia habebantur, ut saltem hæc modo vitam nobis redimerent. Qui periculum vitæ nostræ intelligentes, præfatam crucem et lanceam cum aliis insignibus, licet inviti, tradiderunt.

His ita (posthabito Deo, et omni jure et justitiæ) inhumane peractis, eduxerunt nos de horribili carcere in locum, qui dicitur Ingulheim, juxta Moguntiam, quo venit filius noster cum mortalibus inimicis nostris, et eorum multitudine, relictis ferme omnibus fidelibus nostris Moguntiae, ea spe quod nos illuc ad eos deberet ducere. Quibus omnibus hac spe deceptis, in præfato loco iterum producti sumus ad crudelissimas quæstiones, et iniquas exactiões, præsentem nuntio papæ, ubi multa inconvenientia, non tam zelo rectitudinis quam studio nostræ damnationis, sunt nobis ab inimicis nostris objecta, quæcunque scilicet salutis et honoris nostro potuerunt esse contraria. At vero nos cum postularem ut liceret nobis respondere et de omnibus objectis, digna ratione satisfacere, illi pro imperio renuerunt, quod etiam barbari alicui servo non facerent. Cum ergo videremus nobis violentiam et præjudicium fieri, tunc provoluti ad pedes eorum cœpimus suppliciter implorare, cum pro Deo, tum pro suo honore, ut hujusmodi quæstiones et objectiones differrent usque ad apostolicam sedem, concessa interim nobis dignitate propriæ libertatis, usque ad locum præfatæ sedis, ubi præsentem Romano clero et populo, remoto odio et invidia, et cæteris quæ justitiæ sunt contraria, liceret de objectis vel digne purgare, vel humiliter satisfacere. At cum id quoque nobis inhumane denegaretur, et nos deinde misere (144).... ieremus, si qua spes vitæ aut salutis, vel quæ tandem esset .... copia liberationis. Tum nobis responsum est quod a gravi captivitate i a..... possemus, si ea exsequi vellemus, quæ nobis, licet contra jus et honorem nostrum, proponebantur, id est, ut secundum eorum voluntatem redderemus imperii coronam. Quid plura? Postquam nobis omnia pro voluntate et imperio extorserunt, abeuntes Moguntiam, in eodem loco nos sine honore reliquerunt, cum ecce mandatum est nobis quod, nisi æternam captivitatem subire vellemus, quoniam is dicitur e. emus. Quapropter locum ipsum deestitit, navim conscendimus, Coloniæ festinantem venimus, et sic gratuita misericordia divine majestatis a crudelibus inimicorum manibus liberati sumus.

Sed jam tempus est tam longæ miseriarum nostrarum tragœdiæ finem imponere; quam idcirco tuæ, Pater amantissime, precati deslere curavimus, quia in Deo et in te magna et singularis spes est

(143) Hic etiam comosa membrana.

(144) Hic etiam comosa membrana.

nobis consilii et auxilii, salutis et liberationis nostræ. **A**
Unde quod hactenus facere distulimus, nunc toto affectu et desiderio animi totum consilium nostrum tuæ fidei committimus, et quidquid de nostra cum apostolico reconciliatione, quidquid de pace et unitate sanctæ Romanæ Ecclesiæ, salvo honore nostro, faciendum esse decreveris, totum nos facturos sine dubio Deo ubique promittimus. Festina ergo, Pater charissime, nobis consulere, nec te pœniteat, quæsumus, etsi non pro filii liberatione, quæ peccavimus in cœlum et coram te, saltem pro mercenarii tui salute laborare. Præterea conquerimus pietati tuæ quod filius noster litteris suis mandat ubique regalia omnia sponte nos reddidisse, quod noverit sanctitas tua omnino verum non esse.

X.

EJUSDEM.

Rogat Hugonem ut arbiter esse velit illum inter et papam.

[*Spicil. t. II, p. 395.*]

HENRICUS, Dei gratia Romanorum imperator Augustus, HUGONI, venerabili Cluniacensi abbati, quidquid licet peccator, tamen spiritalis filius, devotius et humiliter suo desiderantissimo et dilecto PATRI.

Etsi per familiares monachos et fratres vestros tribulationis, et a sæculo inauditæ horribilis traditionis nostræ omnem ordinem vobis propriis litteris, sicut contigit, significare et mandare disposuimus, tamen nolimus prætermittere quin per hos nuntios vestræ paternitatis sanctitatem, ut publicanus peccatorum suorum refugium, et naufragans salutis portum, desiderantissima devotione deposceremus. Rogamus igitur, venerande Pater, vestræ sanctitatis memorabilem probitatem, quatenus, audita et intellecta nostræ monstrosæ traditionis detestabili miseria, ita charitas Dei quæ in vobis est accendatur pro solo Deo ad defensionem execrabilis injuriæ nostræ, quod manifeste appareat sanctitatem vestræ paternitatis solo divino respectu sollicitari pro inauditis tribulationibus nostris. Nos enim coram Romano nuntio, de causa quæ est inter nos et papam, consilio religiosorum virorum volumus pleniter agere, verum, quia disposuerant nos omnino de hac vita perdere, nullo modo voluerunt nos recipere. Iterum tamen qualitercunque tractati simus, ponimus nos in consilio vestro Patris nostri, aliorumque religiosorum virorum, quos ad hoc habere vultis, ita ut salvo honore nostro totum papæ faciam quod disposueritis. De cætero orationibus vestris me committo, venerande Pater, et per vos sanctæ congregationi vestræ præsentari rogamus, et eorum orationi devotissime commendari.

XI.

ALPHONSI REGIS HISPANIARUM.

Gratiis de Roberto ad se misso actis, ut ejus animæ curam gerat abbas, et censum annuum, jam ipsi a Patre concessum, recipere velit rex ex postulat.

[*Spicil. t. VI, p. 445.*]

HUGONI venerabili et excellentissimo abbati Cluniacensi, virtutum floribus claro, fomite divino suffulto, atque cunctæ dulcedinis mellifluo seniori, quem suæ dignitatis clarificat gradus, nec non cunctæ nobilissimæ congregationi apostolorum Petri et Pauli, ALDEPHONSUS gratia Dei Hispaniarum rex, cum omni devotivæ mentis et corporis, suum stillare fascem, veræque charitatis custodiam, vitæque æternæ gaudia, atque perpetuam prosperitatem et salutem, nec non quidquid sublimius, ex intimo corde, amplexibili dilectione, in Domino Jesu Christo.

Quanta te, gloriosissime Pater, devotione diligam, melius, ut depero, ipse cognoscis, quam aliquis doctor in charta scribere possit, Robertum, quem super omnes monachos teneo excellentiorem et chariorem, vestrumque ex intimo corde fidelissimum confratrem, scientem qualiter tuus amor factus est mihi velut ignis tota die et nocte ardens in corde meo, unde si omnia mihi dedisses quæ in mundo habere potes, puto nihil esse ad comparationem illius boni, quod causa mei particulam tui gregis, quem spirituali fovisti manu, in nostris partibus misisti. Quapropter gratia Domini te illuminante, ego servus servorum Dei, omnino tuæ subjectus pietati, magis ac magis tuam deprecor paternitatem, ut in bono quod cœpisti perseveres, quatenus aliquos tuæ sanctissimæ religionis domesticos mittere digneris, et ut illum nostrum et vestrum locum, quem tuo sanctissimo fonte incœpisti rigare, repleant tua dulcedine, dum in hoc fragili moveor.

Ad hoc scito, sanctissime Pater, censum (145) quem pater meus illo sanctissimo loco Cluniacensi solitus erat dare, ego, annuente Deo, in diebus vitæ meæ duplicabo, et seriem testamenti composui coram testibus, ut quisque, qui hoc regimen post excessum vitæ meæ accepturus erit quod teneo, quomodo hoc censum, quod sanctis apostolis Petro et Paulo, vobis et sanctissimæ vestræ congregationi tribuo, quatenus ipse similiter qui hoc regnum habuerit debito persolvat illo sanctissimo loco; sin autem noluerit, quomodo potestate Dei et precibus beatorum apostolorum Petri et Pauli ipso regno careat. Idcirco, egregie Pater, vestram deprecor fraternitatem, ut hoc censum, quod vobis addidi, propter triticum venundetur, et inde acquiratur, ut illa sanctissima congregatio vitam suam sustentare valeat. Et quicumque hoc censum (quod dominus Robertus noster amicus, vester autem animo et corpore familiaris, mihi die ac nocte addere suasit) in alio loco miserit, nisi, sicut supradictum est, et ut ipse proprio ore vobis dixerit, cum Juda traditore in inferno

(145) De hoc censu agitur in Vita S. Hug., supra.

sustineat pœnas, et a fronte suis careat lucernis.

Quapropter, egregie Pater, supplicii devotione tuam deosco clementiam, huic deprecationi meæ benigno sinu favens, quam a te petere ad præsens cupio, vellem admodum, si gratia tui esset, dominum Robertum omnino in nostris partibus adesse, quem summum atque charissimum pro omnibus rebus habeo, qua de causa vellem eum mecum esse in vita et in morte, quoniam illius suffulcior (146), ejusque dulcissimis verbis foveor. Nam scitis pro certo vestro usui esse omne consilium quod agitur erga me, ideoque ut curam mei habeatis rogo, ut nullius causa impedimentum dimittatis quin in nostris partibus omnino eum sinatis habitare.

De Romano autem officio quod tua jussione accepimus, sciatis nostram terram admodum desolatam esse: unde vestram deprecor paternitatem, quatenus faciatis ut dominus papa nobis suum mittat cardinalem, videlicet dominum Giraldum, ut ea quæ sunt emendanda emendet, et ea quæ sunt corrigenda corrigat. Vale.

XII.

CLEMENTIÆ COMITISSÆ FLANDRIÆ.

Invitat illum ad reformandum monasterium S. Bertini, quod Cluniacensi omnino subjiciendum promittit.

(MARTENE, *Thesaur. Anecd.*, t. I, p. 509.)

In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Domno HUGONI sanctæ Cluniacensis Ecclesiæ abbati, CLEMENTIA Flandrensium comitissa, beatam cum dextræ partis ovibus portionem.

Quoniam de pietatis vestræ visceribus, Pater reverende, plurimum præsumo, idcirco pro religione in partibus nostris per vos construenda, nunc scriptis, nunc internuntiis, fiducialiter ad misericordiam vestram recurro. Nullum enim opus gratius Creatori nostro fore existimo quam ut hic operam demus, quatenus locus, qui huc usque plane erat ecclesia malignantium, ex superni respectus immutatione fiat gloriosa habitatio Deo servientium et regulariter ac pie insimul viventium. Et quoniam sancta prudentia vestra mihi scripsit, ut, juxta cujusdam superius dictum, plus rerum exitus quam initium attenderem, vosque discordias procerum, ac ipsius loci fratrum vereri, ad id primum audaciter respondeo quod in hoc meo proposito, omnino firma, imo constantissima, Deo teste, perseverabo, nec pro dissensione procerum quæ nulla erit, cum maxime cordi sit omnibus, nec pro controversiis seu contradictionibus fratrum, quas omnimodis ad nihilum redigemus, a tam sancto opere, tamque pia intentione, quoad vixero, unquam declinabo. Ego igitur Clementia, gratia Dei Flandrensium comitissa, eadem potestate ac stabilitate qua dominus meus, dum adhuc in terra sua esset, quæcunque juris mei sunt ordinans atque disponens, consilio episcoporum meorum, Joannis videlicet Morinensis, et Lamberti

A Atrebatensis, simulque instinctu quorundam principum, quos ad hoc mecum disponendum alacriori quidem consilio convocavi, juxta petitionem ipsius abbatis atque voluntatem mihi coelitus inspiratam, monasterium Beati Bertini, omniaque ad ipsum pertinentia, tam exterius quam interius, et quidquid ad nos ac antecessores nostros ex eodem hactenus attinebat. Deo et sancto Petro, vobis quoque, ac successoribus vestris per concessionem diocæsani episcopi libenter concedimus, et per præsentis paginæ traditionem jure perpetuo donamus, atque pro redemptione animæ meæ, ac successorum meorum, pro salute quoque domini mei Roberti comitis, de cujus voluntate atque assensu super hoc negotio, si forte divina pietas eum reduxerit, certissime suum locum illum secundum tenorem litterarum domni papæ perfecte vobis subjiciemus, ita etiam ut abbas a vobis ibidem ordinatus, si, secundum Regulam sancti Benedicti, et sacras institutiones vestræ Cluniacensis Ecclesiæ, non vixerit, liberam facultatem removendi, alterumque substituendi habeatis, præsertim cum non aliunde, nisi de Cluniaco, quemquam deinceps ibidem liceat præesse. Hæc autem omnia concessa et sumiter collaudata sunt testimonio episcoporum supramemoratorum, Joannis Tarvanensis, et Lamberti Atrebatensis, ac optimatum meorum, scilicet Roberti de Bethunia, ipsius abbatiæ advocati, atque Balduni ejusdem villæ castellani, nec non Baldrici magnæ probitatis viri. Ad vestram ergo prudentiam atque sanctitatem spectat locum illum pro amore Dei ex vestris religiosis personis ac honestis viris quibus abundatis sic ordinare, quatenus malitia inibi diutius jam inoluta penitus extirpetur, atque in vita morumque honestate ibidem conversantium nomen Domini per omnia ab omnibus glorificetur. Amen.

XIII.

ROTGERII COMITIS FUXENSIS.

Concedit Hugoni locum Sancti Saturnini Fredelaensis monasteriis institutis informandum.

(MARTENE, *ibid.*, col. 311.)

Domno HUGONI abbati Cluniacensi, ROTGERIUS comes de Foys, et uxor ejus AMICA, et omnino servi pro posse sui a Salvatore suo, salutem et opem.

D Notum est nobis, Pater et magister animarumque pastor, teste humano genere passim quotidie obeunte, non nos semper corporaliter vivere posse. Ideo consilio invito inter nos ad remedium et nostrarum salutem animarum, remissionemque quæ egimus peccatorum, ex læreditate, quam in præsentiarum possidere videmur, transitoria, dare vobis partem jam disposuimus, ut perpetuam mereamur cum Domino mercedem, qua post corporum finem nostri in in cœlesti feliciter vivamus requie. Quod quoque vestri ordinis meritis et precibus credimus acquirere superabundanter quam petimus Christi misericor-

{146} Deest verbum aliquod.

diæ affluentia desuper nobis pie lapsura, cui in nobis vos fiducialiter cum prædicta donatione commitemus. Verbi gratia Domino Deo Creatori ac Redemptori nostro Jesu Christo, genitricique ipsius sanctæ Virgini Mariæ et apostolis sanctis Cluniacensis cœnobii Petro et Paulo, nec non tibi, Hugo, sancte viventi, famosissimo per orbem Cluniacensi abbati, ego R. et conjux mea pro acquisitione vitæ æternæ concedimus, cum omnibus ad se pertinentibus, cum assensu et ultroneo consensu comitis Tolosani, locum Sancti Antonini, qui vulgo vocatur *Friedelez*, quatenus ibi monastici habitus, te statuente, regularis inseratur ordo, ad profectum profectumque nostrarum omniumque fidelium animarum.

XIV.

WIGONIS COMITIS.

Honorem de Visilia ipsi concessum fuisse scribit, rogatque pro adversariis indulgentiam.

(MARTEN., *ibid.*)

Seniori suo dilectissimo domino HUGONI, Cluniacensi videlicet abbati sanctissimo, dominorumque meorum fratrum Cluniacensium sanctissimo conventui, ego Wigo, ut dicitur, comes, fidelia famulamina.

Sanctitatem vestram scire volo quia honoræ Visilia, qui vobis a prædecessoribus meis jamdudum fuerat datus, nunc a me, cum consilio procerum meorum prudentiorumque canonicorum Gratianopolitanorum, assensu scilicet Rostagni, Wigonis, qui multum pro vobis in hoc negotio laboraverunt, multaque ab adversariis vestris adversa perpassi sunt, nec non et aliorum, videlicet Adonis, Acardi et Adalberti, qui hoc donum constanter laudaverunt, in præsentia quoque fratrum vestrorum de domina vobis perfectius est deditus, monachis quippe vestris ibi positus, adversarii vestri, qui fraudulentè præfatum honorem sibi rapuerant, inde expulsi sunt. Quamobrem pietatem vestram votis omnibus exoro, ut patris mei adversum vos offensam absolvere curetis, ejusque memoriam, sicut sibi esse necessarium scitis, et vos habere dignemini, et monasteriis vestris, quemadmodum de vestris monachis, habendam percipiatis. Pro me autem vos Dominum deprecati admodum exposco, quatenus de sublimitatis honore mihi commisso sibi placere merear. Illi vero duo milites fratres Arnaldus et Wigo, sub quorum potestate prædictus honor habetur, qui vobis olim de eo resistere videbantur, nunc autem plenius impendunt, et se impensuros monachis de vestris ibidem commoraturis pollicentur, nihilominus ut ipsis culpam dimittere, et de patris et matris eorum meminisse debeatis. Valete.

XV.

WIDRICI DANOBRIENSIS.

Offert illi cellam S. Christophori de Magno-Vico.

(MARTENE, *ibid.*, col. 512.)

Venerabili abbati, ac totius religionis decore adornato Patri HUGONI Cluniacensi, senior WIDRICUS Danobriensis, et GEPa conjux ejus, atque ipsorum duo filii, BALDUINUS et RAINBALDUS, devotum famulamen atque æternæ felicitatis munus.

A Inter spem metumque positi, dum hanc labilem vitam agimus, auxilio Dei, consultuque suorum fidelium de salute animæ aliquid pro posse disponere volumus, quatenus in futuro remissionem delictorum et vitam perpetuam percipere mereamur. Est nobis in prædio proprio in villa, quæ vulgo dicitur Magnus Vicus, capella quædam in honore Christi martyris Christophori constructa, quam procurat quidam monachus, Walterius dictus, asserens se vestræ subjectionis esse per omnia. Ibi, Deo cooperante, per merita prædicti martyris plurima sunt miracula. Jam ibi contradidimus tantum araturæ terræ, quantum potest octo bobus ad arandum sufficere. Dedi huic ecclesiæ unam salinam sedem, et unam patellam; uxorque mea unam patellam perpetuo jure, et B dabimus adhuc, nostrique successores. Non parum vobis videatur, damus ecclesiæ Cluniacensi annuatim, festo sancti Andreae, carratam salis, et, si Deus rem multiplicaverit, emendabimus et nos vobis in donis. Oramus sanctitatem vestram ut præfatum locum velitis in cura vestra et subjectione pro Dei amore suscipere, ut per vos nomen Domini laudetur ubique. Jam enim in præfato loco monachula habitacula honeste sunt incepta, quæ perficientur, Deo annuente, instanti cura. Mittimus litteras nostras pariter beatitudini vestræ, ut notificetis nobis quid super hoc velitis facere. Nolumus enim usque pactionem ex hac re facere, donec rescierimus si nos velitis in hac petitione exaudire. Hoc sciat pietas vestra, quoniam, si vobis placuerit suscipere, nullum jus, seu C advocationem, nec ego, nec posteritas nostra, volumus retinere. Alioquin, si nolueritis, consilium quaeremus in aliis locis, sed libentius apud vos conversio esset nobis. Valete semper.

XVI.

AMELII ABBATIS AURILIACENSIS.

Committit ei cellam Cariacum reformandum.

(MARTENE, *ibid.*, col. 515.)

D Summæ felicitatis, ac totius prudentiæ fulgore clarissimo, quin etiam venerabilis disciplinæ studiis eruditissimo, domno videlicet HUGONI jure juris abbati Cluniacensium, utinam suorum minimus monachorum AMELIUS, licet indignus, abbas Aureliacensium, munus æternitatis optimum ac divinum præsidium!

Cum videamus, Pater charissime, totius orbis, suæ redintegrationis gratia, cœnobio consurgere, de nostri quondam sanctitate famosi contritione conquerimur quam maxime. Cæterum cum ad plenum, quod majus est, nostrum cœnobium reparare nequimus, saltem quamdam ex nostris cellulam, quæ Cariacus dicitur, tuæ ditioni committimus, eo tenore scilicet ut jam prædictæ cellulæ fratres ex tuis regulares adhibeas, qui ibi hactenus fratribus enormiter viventibus studia disciplinæ regularis exhibeant, ac ordinem bene vivendi attentius expediant, quatenus tua gratia ibi fratrum degentiam animæ post hujus vitæ terminum futuræ, statim prospera mereantur accipere. Quod siquidem tu times, ut aut ego, aut

quilibet de presentibus, ac de futuris nostri cœnobiorum fratribus de tua disciplina (quod quidem absit!) quandoque aliquid defraudare tentaverint, tuo totum per quod ab illa præsumptione resipiscant, committimus examini. Quod si facere renuerint, sicut tu temet decrevistis... ac si sancimus perenniter, quo jam prædictæ illius cellæ fratres, aut priores aliqui, Romanum adeant pontificem, ut quod per te successoremque tuum charitative emendare voluerint, licet invito, suo iudicio emendare non desinant. Vale. Vale.

XVII.

THEOBALDI COMITIS CAMPANIÆ.

Offert Theobaldus comes filium ut aquis salutaribus B. Hugo abluat.

(*Spicil. t. VI, 449.*)

In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis, et sanctorum apostolorum Petri et Pauli, HUGONI venerabili abbati, et Cluniaco monasterio atque Cosseiensi, domnoque GOZECHINO reverendissimo ejus loci præposito, eorumque successoribus, TETBALDUS Dei gratia Francorum comes, et uxor ejus ADELALDIS, cum filiis suis in perpetuum.

Quoties omnipotenti Deo honorum omnium largitori quædam, licet pauca, laudis suæ usibus profutura conferimus, sua sibi reddimus, non nostra largimur, quatenus hæc agentes simus non de nostris muneribus elati, sed acceptis a Deo muneribus non ingrati; nihil quidem magis ingratum est, et a Christiana pietate constat penitus alienum quam ei non saltem in minimis pro parte aliqua ministrare, a quo non solum presentibus temporalium rerum corpore sumus effecti sublimes, verum futurorum honorum per ipsius largissimam misericordiam in æternum optamus fieri hæredes.

Scientes ergo quia fiducia magna est apud Deum eleemosyna facientibus eam, eo inspirante et donante, amicos nobis in presenti facere cogitamus, a quibus post hanc vitam in æterna tabernacula recipi mereamur. Quapropter ego Tetbaldus, et uxor mea Adelaidis, sanctitatis et religionis, quæ penes sanctum vestrum collegium nostris temporibus divina gratia largiente potior celebriorque habetur, fide et devotione permoti, imo Dei inspiratione commoti, Odonem filium nostrum saciæ regenerationis mysterii innovandum a vestra paternitate destinavimus, rati, superna dispensante clementia, sibi non inane futurum religiosiores quam ditiores in Christo habuisse parentes, ad cujus gratiæ et defensionis nostræ propensorem effectum, efficaciorumque profectum, nostrorum etiam redemptionem peccatorum, in servitium et gloriam Domini nostri Jesu Christi, sanctorumque apostolorum Petri et Pauli, sanctæ paternitati vestræ, et monasterio Cluniaco, voto ac traditione solemniter perpetuo concedimus et donamus quamdam in nostro allodio villam, quæ Cossiacus dicitur, cum ipso allodio, eo per omnia quo nos eam hæcenus jure et potestate tenuimus, ab omni scilicet aliquorum hominum ser-

vitute et ditone immunem, cum omnibus omnino ad eam juste pertinentibus, id est, terris cultis et incultis, pratis, silvis, aquis aquarumque excursibus circumquaque de jure ipsius potestatis existentibus; servis quoque et ancillis, capitæcensis, vel aliter se habentibus, cæterisque redditibus cunctis, atque consuetudinibus justis et actionibus, nullo prorsus ad nos respectu consuetudineve retenta, aut debita servitutis aliqua pensione sive exactione, modo quolibet exhibenda, quatenus universa, tam a nobis quam a ministerialibus et servientibus nostris in tota illa possessione, cujuslibet oppressionis aut inquietudinis occasio modis omnibus amputetur; Deo autem inibi militantes cum omni pacè et tranquillitate libera Domini servitute fruantur. Quibus insuper auxiliarem manum nostram ubicunque et adversus quoscunque indigerint, vel ratio postulaverit, tam præsentissime quam humanissime semper promittimus affuturam.

XVIII.

RAYMUNDI GALLOECIÆ ET HENRICI PORTUGALLIÆ COMITUM.

Mittunt exemplar fœderis amicitiae inter se initæ, et pactorum de patienda successione soceri sui Alphonsi Castellæ ac Legionis regis.

(*Spicil. t. III, p. 192.*)

Domino atque reverentissimo Cluniacensi abbati HUGONI, omnique beati Petri congregationi, RAIMUNDUS comes ejusque filius, et HENRICUS comes ejus familiaris, cum dilectione salutem in Christo.

Sciatis, charissime Pater, quod postquam vestrum vidimus legatum, pro Dei omnipotentis atque beati Petri apostoli timore vestræque dignitatis reverentia, quod nobis mandastis in manu domni Dalmatii Geret fecimus.

In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Pignus integræ dilectionis, quo conjuncti sunt in amore Raimundus comes, comesque Henricus, et hoc juramento.

Ego quidem Henricus absque ulla divortii falsitate tibi comiti Raymundo membrorum tuorum sanitatem, tuæque vitæ integram dilectionem, tuique carceris invitam mihi occusionem juro. Juro etiam quod, post obitum regis Hdephonsi, tibi omni modo contra omnem hominem atque mulierem hanc totam terram regis Hdephonsi defendere fideliter ut domino singulari atque acquirere præparatus occurram. Juro etiam si thesaurum Toleti prius te habuero, duas partes tibi dabo, et tertiam mihi retinebo. Amen.

Et ego comes Raymundus tibi comiti Henrico tuorum membrorum sanitatem, tuæque vitæ integram dilectionem, tuique carceris invitam mihi occusionem juro. Juro etiam quod, post mortem regis Hdephonsi, me tibi daturum Toletum terramque totam subjacentem ei, totamque terram, quam obtines modo a me concessam, habeas tali pacto ut sis, inde meus homo, et de me eam habeas domino, et postquam illas tibi dedero, dimittas mihi omnes

terras de Leon et de Castella; et si aliquis mihi vel tibi obsistere voluerit, et injuriam nobis fecerit, guerram simul in eum vel unusquisque per se ineamus, usquequo terram illam mihi vel tibi pacifice dimittat, et postea tibi eam præbeam. Juro etiam si thesaurum Toleti prius te habuero, tertiam partem tibi dabo, et duas remanentes mihi servabo.

Fiduciam quam comes Raymundus fecit in manum domini Dalmati Geret:

A Si ego comes Raymundus non possum tibi comiti Henrico dare Toletum ut promisi, dabo tibi Gallæciam, tali pacto ut tu adjuves mihi acquirere totam terram de Leon et de Castella; et postquam inde dominus pacifice fuero, dabo tibi Gallæciam, ut postquam eam tibi dederò, dimittas mihi terras de Leon et de Castella. Igitur, Deo jubente, sic quoque sancta Dei Ecclesia piis orationibus interveniat, Amen.

STATUTA SANCTI HUGONIS

ABBATIS CLUNIACENSIS

Pro Alphonso rege Hispaniarum, tanquam insigni benefactore.

Omnibus fratribus ac filiis nostris in Cluniacensi cœnobio Domino in fide recta servientibus, tam presentibus quam futuris, frater Hugo abbas, cœlestis regni præmia et æternæ felicitatis gaudia.

Convenit, dilectissimi, ut sicut nos Patrum nostrorum præcedentium instituta, etsi non ad plenum, tamen, prout possumus, fideliter observamus, ita etiam et vos ea quæ pro communi utilitate fieri decernimus, et devote suscipialis, et salubriter conservetis, quatenus et vobis meritum obedientiæ, et illis pro quibus talia præcipiuntur, præmium sempiternæ salutis accrescat.

Notum itaque sit fraternitati vestræ, præcepisse nos de domno Alphonso Hispaniarum rege, nostro fideli amico, qui tanta ac talia bona nobis fecit, et adhuc indesinenter facit, ut neminem regum vel principum sive præcis seu modernis temporibus, ei comparare possimus, quod scilicet in omnibus bonis quæ Domino largiente in nostro loco, vel in aliis nostro juri subditis acta fuerint, specialem habeat participationem tam in vita quam post mortem.

Præterea dedimus ei in vita sua unum psalmum, id est, *Exaudiat te Dominus*, ad horam tertiam sine intermissione canendum, et ad majorem missam unam collectam, id est, *Quæsumus, omnipotens Deus*, simili modo, quandiu vixerit. Decrevimus quoque ut in die Cœnæ Domini triginta pauperes pro eo mittantur ad mandatum. Et in die sancto Paschæ centum nihilominus pauperes a camerario pro eo reficiantur. Et super hæc omnia statuimus,

B ut præbendam quotidianam habeat in refectorio ad majorem mensam, quasi si nobiscum epulaturus sederet, quæ uni pauperum Christi semper tribuatur pro salute animæ ejus, tam in vita quam in morte.

Huic quoque mensuræ bonæ, confertæ, simul et coagitatæ superfluentiam addere cupientes, dedimus ei in ecclesia beatorum apostolorum Petri et Pauli nova, quam ipse de propriis facultatibus construxisse videtur, unum altare de præcipuis, quo scilicet divina mysteria ibidem celebrata saluti ejus valeant suffragari. Cum vero hujus temporalis vitæ cursum debito fine compleverit, exceptis officiis, missis, atque eleemosynis, quæ pro illo agenda sunt, uno anno in suprascripto altari missa specialiter quotidie pro illo canatur. Anniversaria vero dies ipsius ita per omnia agatur, sicut pro domno Henrico imperatore Augusto; ad vespertas scilicet, ad officium, et ad missam omnia signa tangantur, tractus in cappis canatur, eadem missa ad ejus altare decantetur, duodecim pauperes reficiantur, septem diebus justitia detur, excepta quotidiana præbenda, quæ in majori missa semper ponitur, abundans refectio a custode ecclesiæ fratribus præparetur. In his autem omnibus quæ de illo vel pro illo agi decrevimus, in his, inquam, omnibus et reginam ejus conjugem devotissimam fieri volumus participem. Insuper duodecim pauperes ei in Cœna Domini concessimus, et in anniversarium ejus, sicut imperatricis Agnetis agi censuimus.

STATUTA EJUSDEM.

Recipit Lambertum abbatem S. Bertini veluti proprium Cluniaci monachum.

Hugo, divina gratia Cluniacensis cœnobii abbas, cunctis fratribus ac filiis nostris, tam presentibus

quam futuris, post sanctæ conversationis insignia, beatæ vitæ gaudia.